

Аналізуючи ці зміни в Законі України № 1402-VIII від 02.06.2016 р. «Про Судустрії и статус суддів» не важко зробити висновок про те, що вони не тільки не піддаються здоровому глузду, але і не відповідають Конституції України. В зв'язку з цим Верховний суд України звернувся до Конституційного суду с поданням щодо неконституційності нових положень законів щодо судової системи [8].

Список використаних джерел

1 Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws//main/254к/96-вр>.

2. Указ Президента України № 1427/2005 від 07.10.2005 р. «Про кількість суддів Верховного Суду України». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1427/2005>.

3. Закон України № 2453-VI від 7.07. 2010 р. «Про судустрії і статус суддів». URL: http://kodeksy.com.ua/pro_sudoustrij_i_status_suddiv/statja-39.htm.

4. Закон України № 3932-VI від 20.10.2011 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розгляду справ Верховним Судом України». URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

5. Закон України № 192-VIII «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12.02.2015 р. Відомості Верховної Ради. № 18, № 19–20. ст. 132.

6. Закон України № 1402-VIII від 02.06.2016 р. «Про судустрії і статус суддів» із змінами, внесеними згідно із Законами 1774-VIII від 06.12.2016 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/page>.

7. Закон України № 193-IX «Про внесення змін до Закону України «Про судустрії і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-20#Text>.

8. Верховний суд просить визнати неконституційними окремі положення судової реформи. URL : <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/verhovniv-sud-prosit-konstituciyniy-sud-rozglyanuti-sudovu-reformu-novini-ukrajini-50053732.html>.

Савченко Андрій Володимирович,
заступник начальника відділу Головного
слідчого управління Державного бюро
розслідувань, доктор юридичних наук,
професор

ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ ТА ЕВОЛЮЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Саме питанням протидії злочинності за часів пандемії та еволюції кримінального ландшафту була присвячена 38 сесія по європейському регіону з перепідготовки випускників Національної академії Федерального бюро розслідувань (18–23.09.2021, м. Шибеник,

Республіка Хорватія), участь в якій взяли й представники з України, що натепер проходять службу в Національній поліції України, Державному бюро розслідувань та Національному антикорупційному бюро України.

За підсумками цієї сесії було констатовано, що у 2021 році серйозна та організована злочинність залишається ключовою загрозою внутрішній безпеці Європейського Союзу (далі – ЄС). Ландшафт організованої злочинності характеризується мережевим середовищем, де співпраця між злочинцями відбувається плавно, систематично та з орієнтацією на отримання прибутків. Подібно до бізнес-середовища, ядро злочинної мережі складається з управлінських шарів та польових операторів. Головною характеристикою злочинних мереж, що підтверджується пандемією, є їхня спритність до адаптації та використання змін у середовищі, в якому вони функціонують. Злочинці, які залучені до серйозної та організованої злочинності, збільшили частоту та тяжкість насильства. Останнє застосовується без розбору та безцільно, відтак дуже часто жертвами посягань стають випадкові перехожі. Збільшення насильницьких інцидентів відбулося за рахунок широкого використання вогнепальної зброї або вибухових речовин у громадських місцях. При цьому, незважаючи на пандемію COVID-19, злочинці швидко адаптувалися до виробництва та поширення незаконної продукції, використавши страх та тривогу європейців, а також дефіцит деяких життєво важливих товарів.

Корупція є ознакою більшості, якщо не всіх випадків кримінально протиправної діяльності в ЄС. Корупція має місце на всіх рівнях суспільства та може варіюватися від дріб'язкового хабарництва до складних багатомільйонних корупційних схем. Корупція руйнує верховенство права, послаблює інститути держав і перешкоджає економічному розвитку. Корупція є ключовою загрозою у боротьбі з серйозною та організованою злочинністю. Майже 60 % кримінальних угруповань в країнах ЄС залучені до корупції. Недооціненими є масштаби та складність діяльності з відмивання грошей. Ті, хто професійно відмивають гроші, створили паралельну підпільну фінансову систему з обробки транзакцій і платежів, яка ізольована від будь-яких механізмів нагляду. Понад 80 % злочинних мереж, що діють у державах ЄС, використовують легальні бізнес-структури у процесі своєї кримінально-протиправної діяльності. Близько 50 % усіх злочинних мереж створюють свої власні легальні бізнес-структури або проникають до керівного складу підприємств. Використання технологій є ключовою ознакою серйозної та організованої злочинності у 2021 році. Злочинці використовують зашифровані комунікації для взаємодії між собою, соціальні медіа та послуги миттєвого обміну повідомленнями, щоб охопити більшу аудиторію для реклами нелегальних товарів або поширення дезінформації.

Понад 80 % відомих злочинних спільнот у державах ЄС залучені до торгівлі наркотиками, організованої майнової злочинності,

шахрайства з акцизами, торгівлі людьми, онлайн- та іншого шахрайства або контрабанди мігрантів, а майже половина з них (38 %) бере участь у торгівлі наркотиками. 40 % злочинних угруповань має стійку ієрархічну структуру, тоді як решта (60 %) – мінливу (несстійку). Четверть – активно діє протягом більше 10 років. 79 % злочинних угруповань має у своєму складі шість і більше членів, тоді як 21 % – до п'яти учасників. 68 % злочинних спільнот використовують базові методи відмивання грошей, зокрема інвестиції у власність або дорогоцінні товари. Понад 180 національностей залучені до діяльності з організованої злочинності в ЄС. 65 % злочинних груп, що діють в країнах ЄС, складаються з представників різних національностей. Більше 50 % усіх відомих членів організованих злочинних спільнот, що діють на території ЄС, є громадянами країн, що не є членами ЄС (половина цих громадян, що не є членами ЄС, походять із країн, що знаходяться поблизу ЄС, таких як регіон Західних Балкан, країни Східної Європи та Північної Африки). Майже 70 % злочинних мереж є активними більш ніж у трьох країнах. Різні типи злочинних угруповань переважно диференціюються за такими критеріями: а) національність або етнічна приналежність (наприклад, китайські організовані злочинні групи); б) злочинна діяльність (наприклад, причетність до майнової злочинності); в) структура (наприклад, організовані злочинні групи типу мафії або вуличні банди); г) будь-які інші описові характеристики кримінальних мереж (наприклад, системи цінностей, заборонені мотоциклетні угруповання чи злочини у законі) [1, р. 8–19].

З метою протидії серйозній та організованій злочинності в ЄС правоохоронні органи використовують методологію SOCTA[2], яка дозволяє оцінити кримінальні загрози на підставі систематичного та всебічного збору й аналізу інформації щодо злочинної діяльності та мереж (груп), які становлять загрозу для країн ЄС. Так, на теперішній час значна активізація спостерігається з боку італійської злочинної організації «Н'дрангета», яка є одним з наймасштабніших і найпотужніших кримінальних угруповань у світі. Родом з італійського регіону Калабрія, «Н'дрангета» поширився по всьому світу та продовжує зростати стабільними темпами. На сьогодні це єдина італійська організація мафіозного типу, що присутня на кожному континенті планети (зокрема, у 32 країнах, з яких 17 – європейські). «Н'дрангета» підтримується своєю величезною фінансовою силою, побудованою переважно на торгівлі наркотиками, корупції та заволодінні державними коштами шляхом шахрайства та підроблених контрактів. Потім цей величезний незаконний прибуток реінвестується у звичайні компанії, що ще більше зміцнює володіння організацією та «забруднює» легальну економіку. Сьогодні підступне поширення злочинності мафіозного типу становить реальну загрозу, оскільки міцні родинні зв'язки та корумпована політична й ділова практика дозволяють злочинній організації «Н'дрангета» проникати у всі сфери економічного життя. З метою протидії цій злочинній організації було

започатковано спільний проєкт Інтерполу та італійських правоохоронних органів під назвою «I-CAN».

Неабияку проблему для країн ЄС становить незаконна міграція, оскільки на сьогодні понад 82,4 млн людей перебувають у постійному переміщенні світом, при цьому дві третини мігрантів – це представники переважно п'яти країн (Сирії, Венесуели, Афганістану, Південного Судану та М'янми). Туреччина приймає найбільше всього мігрантів у світі, потім йдуть такі держави, як Колумбія, Пакистан, Уганда та Німеччина. З метою протидії незаконній міграції держави вживають відповідні заходи правового, технічного та іншого характеру – укладають міжнародні угоди, залучають до співпраці Агентство прикордонної та берегової охорони ЄС (Frontex), створюють спеціальні підрозділи, встановлюють радары на кордонах, забезпечують візуальне спостереження, закупають спеціальну техніку тощо. За попередніми підрахунками Frontex, кількість незаконних перетинів кордону на зовнішніх кордонах ЄС за дев'ять місяців 2021 року зросла на 68 % до 133900. Це на 47 % більше, ніж у 2019 році до спалаху пандемії COVID-19, коли кількість незаконних перетинів кордону становила 91000. Наприклад, у вересні поточного року на основних міграційних маршрутах Європи було 23630 незаконних перетинів кордону, що на 40 % більше, ніж у 2020 році, коли діяли обмеження, пов'язані з пандемією кордону. Це також на 17 % більше, ніж у вересні 2019 року. Найбільш значне зростання було зареєстровано на маршрутах Центрального Середземномор'я та Західних Балкан. Балканський регіон в Європі небезпечний саме незаконним переміщенням мігрантів, торгівлею наркотичними засобами та зброєю [3]. При цьому на території ЄС, Західних Балкан і навіть країн Латинської Америки значний вплив на торгівлю наркотичними засобами має «Балканський картель» – сукупність різних злочинних організацій. І якщо вартість 1 кг кокаїну в Латинській Америці становить 800–4500 євро, то з урахуванням транспортування до країн ЄС та інших факторів вона може становити вже 35000–50000 євро.

У країнах ЄС на стан злочинності також впливають так звані «злочини, вчинені з ненависті» та «екстремізм правового крила». І такі прояви мають місце навіть у лавах правоохоронних органів. Наприклад, тільки у Німеччині у 2021 році не менш 272 поліцейських обвинувачувалося в ультраправому екстремізмі.

За даними Федерального бюро розслідувань, 55 % злочинів з ненависті вчиняється з мотивів расової, національної чи етнічної нетерпимості, 24 % – з мотивів релігійної нетерпимості, 10 % – з мотивів сексуальної нетерпимості тощо.

У розслідуванні кримінальних правопорушень правоохоронним органам ЄС допомагають міжнародні бази даних, які акумулює Інтерпол. Наприклад, система управління незаконним озброєнням та відстеження зброї (iARMS) полегшує обмін інформацією та співробітництво між правоохоронними органами щодо злочинів,

вчинених із застосуванням вогнепальної зброї. До відома: у світі щорічно застосовують вогнепальну зброю при вчиненні більш ніж 245000 вбивств, за винятком зруйнованих війною країн. Цей показник становить лише невеликий відсоток усіх злочинів, скоєних із застосуванням вогнепальної зброї. Злочинці використовують вогнепальну зброю для погроз та підтримки своїх злочинних дій. Кожна країна світу зазнає деструктивного впливу вогнепальної зброї.

Крім цього, для правоохоронних органів держав ЄС важливим є й звернення до інших міжнародних баз даних. Так, Інформаційна система Європолу (EIS) є центральною базою інформації та розвідувальних даних Європолу. Вона охоплює всі передбачені Європолем зони злочинності, включаючи тероризм. Запущена у 2005 році та доступна 22 мовами, EIS містить інформацію про серйозні міжнародні злочини, підозрюваних та засуджених осіб, кримінальні структури та правопорушення, а також засоби, що їх використовують.

Ця довідкова система може бути використана для перевірки того, чи доступна інформація про певну особу або об'єкт, який цікавить (наприклад, автомобіль, телефон чи повідомлення електронної пошти), за межами національної чи організаційної юрисдикції.

Правоохоронні органи країн ЄС у процесі розслідування також активно використовують й інші інформаційні системи, зокрема: 1) європейську інформаційну систему про судимість (ECRIS), яка була створена у квітні 2012 року з метою покращення обміну інформацією про судимість у країнах ЄС; 2) європейську базу дактилоскопічних даних для надання притулку (EURODAC), яка функціонує з 2003 року та через зіставлення відбитків пальців допомагає належним чином розглядати заяви осіб про надання їм притулку; 3) візову інформаційну систему (VIS), що забезпечує обмін візовими даними між державами Шенгенської зони (натепер ця система містить 55 млн даних про заявників – їх персональні дані, фото, відбитки пальців, ухвалені рішення компетентних органів тощо). Очікується, що у 2022 році почне функціонувати система, яка реєструватиме дані в'їзду та виїзду, а також дані про відмову у в'їзді громадянам третіх країн, що перетинають зовнішні кордони держав Шенгенської угоди (Entry/Exit System – EES), а у 2023 – система авторизації в'їзду в Європу, за допомогою якої відстежується та дозволяється в'їзд в Шенгенську зону громадянам з тих країн, в яких не потрібно оформлювати візу для в'їзду в Шенгенську зону.

Підсумовуючи викладене, слід констатувати, що поряд із активізацією злочинності в європейському регіоні правоохоронні органи країн ЄС зі свого боку вживають адекватні заходи протидії кримінальним проявам. Такий унікальний досвід буде вельми корисним і для українських правоохоронців.

Список використаних джерел

1. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment. A Corrupting Influence: The Infiltration and Undermining of Europe's

Economy and Society by Organised Crime / EU SOCTA 2021, EUROPOL. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. 105 p.

2. Council of the European Union 2019, SOCTA 2021 Methodology (13732/19).

3. Migratory situation at EU's borders in September: Increase on the Central Mediterranean and Western Balkan routes (2021-10-15). URL: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/migratory-situation-at-eu-s-borders-in-september-increase-on-the-central-mediterranean-and-western-balkan-routes-RZRnEH>.

Симоненко Наталія Олександрівна,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО В РОЗРІЗІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Останнім часом кількість випадків сексуального насильства стосовно жінок продовжує збільшуватися. Насамперед це пов'язано з пандемією COVID-19, введенням локдаунів, що внесло корективи в наше повсякденне життя. За весь 2020 рік до Національної поліції України надійшло близько 200 тисяч повідомлень про домашнє насильство та насильство щодо жінок, а за 2019 рік надійшло 115 тисяч повідомлень про домашнє насильство та насильство щодо жінок. Це майже на 40 % менше ніж за 2020 рік, але це ще не реальна картина, оскільки більшість жінок соромиться розповідати про факти домашнього насильства.

Під поняттям «домашнє насильство» визначені діяння (або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства, які відбуваються в сім'ї, в межах місця проживання або між родичами, а також між колишнім або нинішнім подружжям, або між тими, хто спільно проживає або проживав однією сім'єю, але не перебуває в родинних стосунках між собою.

Щодо сексуального насильства, то Стамбульська конвенція відносить його до форми домашнього насильства, що охоплює будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи.

Стаття 126-1 КК України не містить у диспозиції ознак сексуального насильства. Ознаки кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості містяться у Розділі IV Особливої частини Кримінального кодексу, а саме у статтях 152 «Зґвалтування», 153 «Сексуальне насильство», 154 «Примушування до вступу в статевий зв'язок», 155 «Статеві зносини з особою, яка не досягла